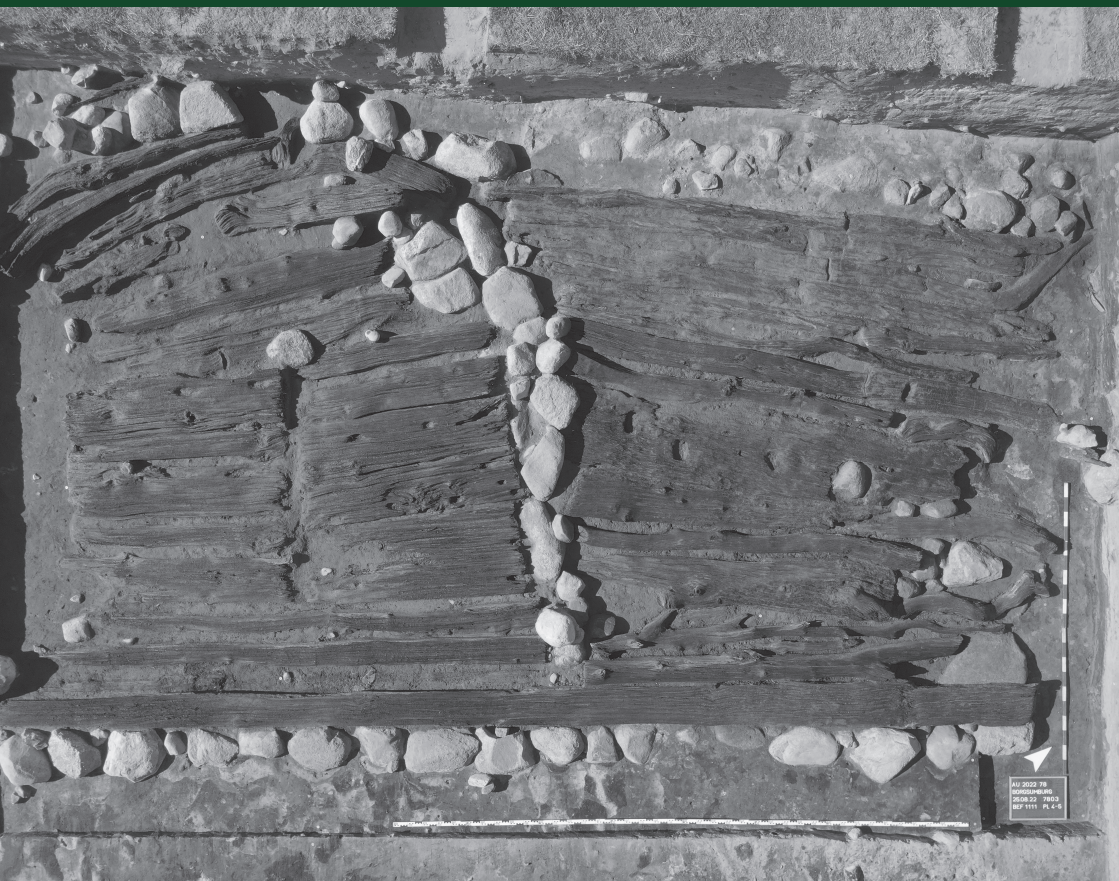

AIS

20 | 2024

Arkæologi i Slesvig | Archäologie in Schleswig

Arkæologi i Slesvig
Archäologie in Schleswig

20 · 2024

Symposium Jaruplund
2.–3.2.2024

Kolofon / Impressum

Arkæologi i Slesvig / Archäologie in Schleswig 20 · 2024

Redaktion og udgivelse / Redaktion und Herausgabe

Stefanie Kloß, Archäologisches Landesamt Schleswig-Holstein, stefanie.klooss@alsh.landsh.de

Pernille Kruse, Museum Sønderjylland-Arkæologi Haderslev, pekr@msj.dk

Ingo Lütjens, Archäologisches Landesamt Schleswig-Holstein, ingo.luetjens@alsh.landsh.de

Bente Sven Majchczack, Christian-Albrechts-Universität Kiel, bmajchczack@roots.uni-kiel.de

Lilian Matthes, Museum Sønderjylland-Arkæologi Haderslev, lima@msj.dk

Ralf Opitz, Christian-Albrechts-Universität Kiel, r.opitz@ufg.uni-kiel.de

Mette Sørensen, Museum Sønderjylland-Arkæologi Haderslev, mesr@msj.dk

Trykt med støtte fra / Gedruckt mit Unterstützung von

Museum Sønderjylland-Arkæologi Haderslev

Omslag, grafisk design og opsætning / Umschlag, Layout und grafische Gestaltung

Ralf Opitz, Christian-Albrechts-Universität Kiel

Foto: Pièrre Leon Frederiks, Niedersächsisches Institut für historische Küstenforschung

Tryk / Druck

UAB BALTO print

ISSN 0909-0533 | ISBN 978-87-87584-00-5

Alle Beiträge in der AiS unterliegen einem Peer-Review-Verfahren durch auswärtige Gutachter:innen.

Copyright

Ophavsretten til artikler (inklusive ophavsretten til indsendte og accepterede manuskripter), der er publiceret i AIS før d. 1. januar 2023 er ejet af de respektive forfattere. Disse artikler er ikke licenseret med Creative Commons. Artiklerne må downloades, og der må linkes til dem, men de må ikke deles og redistribueres uden tilladelse af forfatterne.

Ophavsretten til artikler publiceret efter den 1. januar 2023 er ejet af de respektive forfattere. Artiklerne er licenseret med Creative-Commons-licensen CC-BY-NC-SA, der giver ret til at kopiere og videredistribuere artiklerne i ethvert medie eller format, samt bruge artiklerne til kommercielle formål, forudsat at brugerne krediterer forfatterne.

Das Urheberrecht für Artikel (einschließlich des Urheberrechts für eingereichte und angenommene Manuskripte), die vor dem 1. Januar 2023 in AIS veröffentlicht wurden, liegt bei den jeweiligen Autoren. Diese Artikel sind nicht unter Creative Commons lizenziert. Die Artikel dürfen heruntergeladen und verlinkt- aber ohne Genehmigung der Autoren nicht geteilt oder weiterverbreitet werden.

Das Urheberrecht für Artikel, die nach dem 1. Januar 2023 veröffentlicht sind, liegt bei den jeweiligen Autoren. Die Artikel sind unter der Creative-Commons-Lizenz CC-BY-NC-SA lizenziert, die das Recht einräumt, die Artikel in jedem Medium oder Format zu kopieren und weiterzuverbreiten sowie die Artikel für kommerzielle Zwecke zu verwenden, sofern die Nutzer die Autoren benennen und zitieren.

Indhold/Inhalt

Ulf Ickerodt

100 år med arkæologiske undersøgelser i Slesvig-Holsten – et kig tilbage 11

Per Ethelberg

En analyse af de sønderjyske middelalderkirkers placering i forhold til
den samtidige landbebyggelse.. 21

*Rainer Atzbach, Philip Højen Wørss Brønnum Hansen,
Christine Lundgård Kisum Nielsen und Victoria Lyder Tissot*

Burg Brink: Bischofshof des 13. Jahrhunderts und spätmittelalterliche Burg. 45

Kirsten Hüser und Martin Segschneider

Grüße von Harald Blauzahn? – Neue Forschungen in der Borgsumburg
auf der nordfriesischen Insel Föhr 63

Jule Kurz

Eine angelsächsische Riemenzunge aus Rieseby an der Schlei. 73

Anders Hartvig og Kirstine Pommergaard

Guldringen fra Emmerlev og dens ophav 83

Alexander Maaß

Leben am Ochsenweg – die völkerwanderungszeitliche Siedlung von Kropp 123

Ringo Klooß

Die völkerwanderungszeitliche Siedlung Taarstedt LA 167,
Kreis Schleswig-Flensburg. 141

Rolf Schulze

Brebel LA 49: En bosættelse under overgangen fra ældre til
yngre romersk jernalder i nærheden af Thorsberg Mose. 153

Lorenz Harten

Eine ländliche Siedlung der römischen Kaiserzeit mit Eisenverhüttung auf der
Schleswiger Geest. Der Fundplatz Bollingstedt LA 41 165

Jette Maria Nørgaard Madsen

Padholm – en større udgravning syd for Kolding,
med et interessant pollenmateriale 177

Lars Grundvad og Martin Egelund Poulsen

Stavsager Høj ved Fæsted – de bronzealderlige aktivitetsspor
og deres atypiske karakter 197

Ilian Finkeldey

Röntgenfluoreszenzgestützte Analyse der zwei bronzezeitlichen Hortinventare
von Schellhorn und Fahrdorf (Schleswig-Holstein). 213

Simone Bøgh Jensen

Bronzens usynlige farver 241

Guldringen fra Emmerlev og dens ophav

Anders Hartvig og Kirstine Pommergaard

Abstract

Since 2016, metal detectorists have searched the area between the modern-day village of Emmerlev and the local church, and in 2020 a unique object was found – a gold finger ring with a garnet. This ring is the first of its kind known in Denmark, and studies of this ring have revealed a connection to one of the main elite powers of Europe in late 5th to the late 8th centuries AD: the Merovingians.

The way the ring is constructed – trefoil shaped filigree on the side of the ring plate and the way the ring band is mounted on the back of the ring plate with spiral ends are a known ring type produced by craftsmen in the Merovingian area of central Europe. Parallels have shown that the rings are most likely connected directly to the Merovingian lineage; a signet ring with the same construction as the one found in Emmerlev bears the inscription »ARNEGVNDE REGINE«. Arnegunde was the name of the fourth wife of Chlotar II (584–629 AD), Merovingian king of the Franks.

Emmerlev is located in a landscape where the presence of powerful individuals for many centuries is clearly indicated by the large number of metal finds, by the sheltered location near the Wadden Sea, and

Fig. 1. Geografisk placering af Emmerlev (grafik: R. Opitz, CAU Kiel).

Fig. 1. Geographic location of Emmerlev (graphics: R. Opitz, CAU Kiel).

by the combination of finds known from Emmerlev. Considering the pit houses with Frisian turned ceramics and the presence of *sceattas* and Frisian brooches, it is a possible interpretation that Emmerlev was a trading post, which one could have entered from the Wadden Sea. This area must have been controlled by an elite

Fig. 2. Kort med de i teksten omtalte lokaliteter omkring Emmerlev (grafik: A. Hartvig, Museum Sønderjylland).

Fig. 2. Geographic location of Emmerlev and the surrounding sites (graphics: A. Hartvig, Museum Sønderjylland).

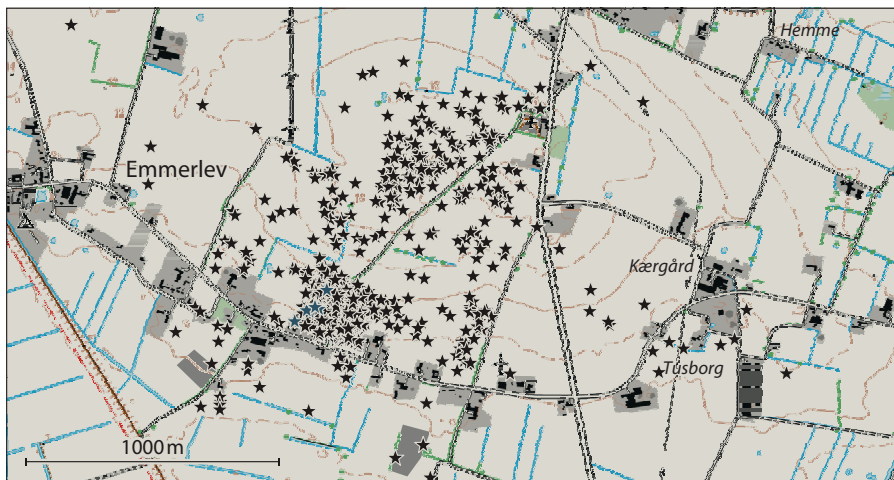

Fig. 3. Kort over Emmerlev. Med sorte stjerner er detektorfund markeret. Der ses en fund-koncentration mod syd (grafik: A. Hartvig, Museum Sønderjylland).

Fig. 3. Map of Emmerlev with black stars marking detector finds. A concentration of finds can be seen towards the south (graphics: A. Hartvig, Museum Sønderjylland).

family with close connection to the socio-economic system of Central Europe, and the elite power of the Merovingians and Frisians.

Introduktion

I det sydvestlige hjørne af Sønderjylland, blot få kilometer fra Vadehavet, ligger landsbyen Emmerlev. I dag er Emmerlev en samling gårde beliggende langs vejen ud mod Emmerlev Klev. Landsbyen ligger på den sydlige kant af Hjerpsted Bakkeø, nord for Vidåens udløber i Vadehavet. Topografisk afgrænses Emmerlev af engområder mod syd og øst og af Vadehavet mod vest. Nord for Emmerlev stiger terrænet, og på områdets højeste punkt, omtrent 1,2 km nord for Emmerlev, ligger den anseelige Emmerlev Kirke (fig. 2).

I 2016 startede de to detektorførere Lars Nielsen og Søren Stokbæk med at afsøge markerne mellem Emmerlev og kirken (sted nr. 210202. Sb. nr. 107; sted nr. 210202. Sb. nr. 110). Siden er afsøgningen fortsat og i 2020 blev et helt unikt fund gjort: en fingerring af guld med en indfattet granat. Ringen er den første af sin slags fundet i Danmark, men paralleller til ringen kendes fra det tidligere frankiske Rige, hvor ringtypen er relateret til samfundets øverste lag. Ringen placeres tidsmæssigt i den merovingiske periode i Frankeriget (450–751 e.Kr.). Men hvilke årsager og handlinger ligger bag ringens tilstedeværelse på en mark ved Emmerlev? Fingerringen er blot et af flere fund, der løfter Emmerlev op ad den socioøkonomiske rangstige, og fortæller om Emmerlevs relationer langs Vadehavet og områdets betydning fra jernalderen og frem til renæssancen.

Et historisk landskab

Lokaliteten Emmerlev ligger i et landskab, der er rigt på store og betydende historiske monumenter, der afspejler elitens interesse og tilstedeværelse i området siden romersk jernalder. Omtrent 2,5 km øst for Emmerlev, i det lavtliggende engområde, ligger ringvolden Trælbanken. Keramik fundet ved to mindre udgravninger i henholdsvis 1965 og 1978 daterer ringvolden til romersk jernalder. Ved udgravningerne kunne der dog ikke påvises spor efter bebyggelse inden for volden (HARCK 1979). Midt mellem Emmerlev og Trælbanken er der i 2010 og 2012 udgravet spor efter en større samtidig bebyggelse (HARTVIG 2014). Yderligere små 6,5 km mod øst er fundstedet for de to prægtige guldhorn fra Gallehus (sted nr. 210502. Sb. nr. 62). Guldhornene er formentlig fremstillet i det 5. årh., men hvornår de er nedlagt, er uvist. Områdets store og tætliggende landsbykirker, såsom Møgeltønder, Emmerlev og Brøns, vidner sammen med en serie store og betydende borganlæg, blandt andre Møgeltønderhus, Tønderhus og Trøjborg, om et tæt befolket og velhavende område.

Detektorfund

De mange timers detektorafsøgning på markerne har kastet mange fund af sig. I skrivende stund er tæt ved 800 genstande registreret af museet, hvilket gør Emmerlev til den største detektorlokalitet i Sønderjylland. Geografisk ligger fundene spredt på et stort område mellem kirken og landsbyen; umiddelbart på nordsiden af landsbyen ses en koncentration af fund på et ni hektar stort område. Da der ikke er anvendt spor-log ved ansøgningerne, er det

Fig. 4. a Syv udvalgte Sceattas fra Emmerlev (foto: A. Hartvig, Museum Sønderjylland). b Bøjlefibula – ligearmet type, S. Thörle Gruppe VII – primært er udbredt i den vestlige del af Frankeriget (foto: A. Hartvig, Museum Sønderjylland).

Fig. 4. a Seven selected Sceattas from Emmerlev (photo: A. Hartvig, Museum Sønderjylland). b Equal – armed brooch, S. Thörle Group VII – primarily from the western part of the Frankish Empire (photo: A. Hartvig, Museum Sønderjylland).

ikke muligt at konkludere om denne koncentration reelt skyldes en større fundtæthed eller om den afspejler, at dette område er hyppigere afsøgt (fig. 3). Dateringsmæssigt fordeler fundene sig overordnet i to grupperinger: Den største fundgruppe kan dateres til perioden fra ældre germansk jernalder (ca. 350 e.Kr.) og frem til højmiddelalder omkring 1300 e.Kr., mens en mindre gruppering ligger i periode fra 15–1700-tallet. Det ligger udenfor denne artikels rammer og formål at gennemgå de mange fund, men der skal i det følgende nævnes nogle karakteristika ved materialet. Fund af mere end 100 vægtlodder i forskellige former og størrelser, sammenholdt med mange blytenvægte og affald fra bronzestøbning og jernslagge, fortæller om tilstedeværelsen af håndværk og handel. Handelsfunktionen underbygges desuden af brudsølv, møntklip og talrige sølvmonter. Langt de fleste mønter daterer sig til vikingetiden, men en lille gruppe på otte sceattas, hovedsageligt af typen continental runic, skiller sig ud. Denne mønttype dateres bredt til perioden 690 til

750 e.Kr. (FEVEILE 2019; fig. 4a). Foruden handel afspejler sceattas også relationer langs Vadehavet, fra Ribe i nord langs Vadehavet til det frisiske område i syd (FEVEILE 2019). Kontakterne til det frisiske område underbygges af flere fund, blandt andet en stor ligearmet fibel, der kendes fra de frankiske områder fra 600-tallet og frem (THÖRLE 1998, 110; fig. 4b) og en guld tremissis. Denne mønt indgår i en lille gruppe af guldfund, der vil blive behandlet senere.

Udgravning

Med baggrund i de mange detektorfund, der indikerer tilstedeværelsen af en anløbsplads med handel og håndværk, som formentlig skal ses i relation til det blomstrende handelsnetværk langs Vadehavet, blev det i 2021 besluttet at grave to testhuller. Testhullerne blev gravet i området med den store koncentration af fund og havde til formål at fastslå, om der var bevaret kulturlag og om fundene kunne relateres

Fig. 5. A-Brakteat fra Emmerlev (NM C 53120, IK 677) (foto: N.H. Andersen, S. Greve, Nationalmuseet [CC-BY-SA]).

Fig. 5. A-brakteat from Emmerlev (NM C 53120, IK 677) (photo: N.H. Andersen, S. Greve, Nationalmuseet [CC-BY-SA]).

til underliggende anlæg. Begge huller var $2\text{ m} \times 2\text{ m}$ og blev gravet med håndskovl, og alt jord blev soldet. Testhullerne viste, at der under pløjelagene var anlægsspor, men der kunne ikke erkendes kulturlag. Det efterfølgende år blev der gravet tre søgegrøfter på den vestlige mark. Søgegrøfterne afslørede, at der flere steder var bevaret rester af kulturlag, hvori der blev fundet jernslagge, affald fra bronzestøbning, fragmenter af vikingetidsmønter og keramik. Foruden kulturlag kunne der konstateres massive anlægsspor i form af stolpehuller, gruber og grøfter (HARTVIG 2023). I 2023 blev det med støtte fra dyrknings- og erosionspuljen ved Slots- og Kulturstyrelsen muligt at foretage en mindre udgravning på cirka 1000 m^2 . Ved udgravningen blev der afdækket rester af et mindre kulturlag, spor efter et grubehus, et treskibet langhus og mindst tre et-skibede bygninger. På baggrund af fund og hustypologien kan de fremkomne anlæg bredt dateres til

perioden 700–1200-tallet og passer hermed med de mange detektorfund fra pløjelaget. Soldningen af kulturlag og fylden fra stolpehuller og gruber affødte mange fund, fortrinsvis skår fra groft magret halvkuglekar, men mere interessant er flere skår af hårdt brændt keramik fremstillet på drejeskive (HARTVIG 2024). Denne type kendes fra Ribe og andre steder langs Vadehavet og dateres til perioden 725–750 e.Kr. (FEVEILE/JENSEN 2006, 134).

Guldfundene fra Emmerlev

Ved grundige detektorafsøgninger, er der indtil nu gjort fire guldfund, som knytter sig til perioden 500 til 700 e.Kr. Foruden fingerringen, som behandles i det efterfølgende afsnit, skal de tre andre guldfund fremhæves, idet de opfattes særligt knyttet til fingerringens formodede kontekst og betydning.

Fig. 6. De to guldmonter fra Emmerlev. *a* Byzantinsk solidus: Heraklius og hans søn Heraklius Konstantine (616–625 e. v. t). *b* Tremissis nær Nitarp National series (foto: L.R. Nielsen, Nationalmuseet [CC-BY-SA]).

Fig. 6. Gold coins from Emmerlev. *a* Byzantine solidi Heraclius and his son Heraclius Constantine (616–625 AD). *b* Tremissis near Nitarp National series (photo: L.R. Nielsen, Nationalmuseet [CC-BY-SA]).

En A-brakteat med tyske forbindelser

Brakteaten fundet ved Emmerlev (fig. 5) er en A-brakteat – et mandshoved set i profil fra højre, med perlerand og glat øsken. Brakteaten var sammenbuktet på fundtidspunktet, hvilket formodes at være sket i forbindelse med deponeringen (AXBOE 2007, 113). Det må antages, at den ikke er tabt, da dens øsken er bukket sammen med resten af brakteaten.

Brakteatens motiv viser tydeligt en imitation af romerske mønter, samt en indskrift med efterligninger af romerske bogstaver (AXBOE 2007, 67 ff.; HORSNÆS 2018, 86). Den nærmeste parallel kendes fra et fund i Westfalen, men det vurderes dog, at der er tale om et ikke tidligere set præg.

Guldmonter fra Centraleuropa

Den ene guldmønt er en slidt byzantinsk solidus; Heraklius og hans søn Heraklius Konstantine (616–625 e. Kr.) (fig. 6 a). Den anden guldmønt er en tremissis, nær Nitarp National Series (fig. 6 b). Denne mønttype kan være frisisk (NICOLAY 2014, 217). Disse mønter har en dateringsramme fra begyndelsen af 600-tallet til 700-tallet. De kendes fra kontinentet med en sammenlignelig udbredelse som brakteater og, som det beskrives nedenfor, fingerringe af samme type som den, der er fundet i Emmerlev.

En guldfingerring med en særlig konstruktion

Fingerringen (fig. 7 a) er opbygget af en ringskinne med en påloddet fatning. Fatningen er oval med høje sider med filigran-inspireret ornamentik. Indfattet ses en granat. Ringskinnen har et cirkulært tværsnit, og er påsat fatning ved at ringskinnen er slebet flad og delt i to, som efterfølgende er loddet fast som to sæt modstillede spiraler (fig. 7 b). Dette omgives af filigrantråd. I overgangen mellem ringskinnen og fatning ses påloddet granulation i en trekløverform, der understøtter fingerringens konstruktion og stabiliserer fatningen (fig. 7 c).

Fig. 7. Guldfingerringen fra Emmerlev med indfattet granat (NM C 63772) (foto: S. W. Sørensen, Nationalmuseet [CC-BY-SA]).

Fig. 7. Gold fingerring from Emmerlev with granat (NM C 63772) (photo: S. W. Sørensen, Nationalmuseet [CC-BY-SA]).

Romerske og merovingiske fingerringe – type og konstruktion

Den konstruktion, som fingerringen fra Emmerlev har, minder om de fingerringe, som kendes fra det romerske område. Særligt er rings formsprog kendt fra fingerringe fra 3.–4. årh. e. Kr. E. RIHA (1990, 32) betegner denne ringtype »type 2.1.8: *Fingerringe mit Schulterkügelchen und gefasster Einlage*«. Rihas typologi baserer sig på fund fra gravpladser i de romerske provinser. Denne type fremhæves, fordi en ringskinne adskilt fra fatning ses fra det 3. årh. (RIHA 1990, 27).

Den konstruktion, som Emmerlevringen har; granulationskugler og fleksibel ringskinne med spiralafslutninger, synes ikke at være indeholdt i Rihas type 2.1.8. I henhold til konstruktion, må granulationen opfattes som et konstruktionsmæssigt træk, som stabiliserer fatningen på den ellers fleksible ringskinne, lige så vel som det er et håndværksmæssigt og type-mæssige karaktertræk for en fingerrings-type (RIHA 1990, 32; HADJADJ 2008, 31; 64).

I Maximin Deloche's (VIII, X, XXII f) gennemgang af fingerringe i værket: *Etude historique et archéologique sur les anneaux sigillaires et autres des premiers siècles du moyen age* fra 1900 beskrives en type af fingerringe med påloddet granulation i en kløverform. Formen på netop granulationen er afgørende, idet Deloche skriver, at pålodning af granulationskugler i en trekløverform ikke kendes fra den romerske periode. Monteringen af ringskinnen med flade spiraler og granulation i trekløverform tilskrives håndværk fra Frankeriget. Desuden omtales konstruktionen med spiraler på bagsiden som opstået i den merovingiske periode, hvorved fingerringe med denne konstruktionsform tilskrives merovingerne (HADJADJ 2008, 30; MARZINZIK 2014, 259).

De merovingiske fingerringe af denne type adskiller sig i filigranarbejdet fra de romerske fingerringe. På de romerske fingerringe ses i højere grad filigranarbejde på en større del af ringskinnen og fatning. På andre typer merovingiske fingerringe, forstået som anden konstruktion af fatning og ringskinne, ses filigran dog også

på ringskinnen (DALTON 1912, 25; BROWN 1979, 252 ff.; HADJADJ 2008, 51 ff.).

Samme type af ringkonstruktion genfindes ikke i den efterfølgende karolingiske periode, men indfatninger med monogrammer som signeter ses. De karolingiske monogrammer er dybere indgraveret og har en anderledes stavemåde. Det er tydeligt, at de merovingiske signetringe anvender samme ikonografi, som kendes i det byzantinske område, som det eksempelvis ses på mønter fra perioden.

Merovingiske fingerringe dækker over en række fingerringe, som adskilles i konstruktion og fatningstype (DALTON 1912, 27; HADJADJ 2008, 29 ff.). Fokuseres der på ringskinnen med spiralafslutninger og granulation i trekløverform, har det ved gennemgang af tilgængelige kataloger, litteratur og museumssamlinger været muligt at identificere 45 sikre paralleller til Emmerlevringen. Andre fingerringe deler karaktertræk, men har en anden konstruktion af ringskinne såvel som typen af indfatning (HADJADJ 2008, 51 ff.). At granulationen i trekløverform er et vigtigt karakteristikum, ses idet fingerringe af bronze med støbt ringskinne har flige støbt i et med ringskinnen for at illudere tilstedeværelse af dette (HADJADJ 2008, 61). Ligeledes kan noget tyde på, at tilstedeværelsen af spiraler kan have særlig betydning. En fingerring fundet i det sydlige Frankrig med en kassefatning og indfattet gemme, har med den filigrantråd, der løber omkring granulationen i trekløverform, fået dannet to modstående spiraler under fatning, som ikke har en konstruktionsmæssig funktion (British Museum AF. 480; DALTON 1912, 27 kat. no. 172; HADJADJ 2008, 344 f. nr. 472). De konstruktionsmæssige træk som denne ringtype tilskrives, kan dermed synes at have en symbolsk og statusmæssig betydning ved siden af det håndværksmæssige.

Typebestemmelse af Emmerlevringen

R. HADJADJ (2008, 62 ff.) har opstillet en typologi for merovingiske fingerringe. Hadjadj's type 5 beskriver fingerringe med fleksibel ringskinne og filigranhåndværk, og opdeles i undertyperne a–f. Undertyperne adskilles ved udformningen af den pladeformede indfatning og brugen af filigran og granulation, herunder også filigrankant om fatningen. Type 5a til 5c har samme konstruktion og karakteristika som Emmerlevringen. Hadjadj anvender ikke spiralafslutning som et kriterie, idet typologien fokuserer på form og teknik, og han anser spiralerne som ornamenter. Samtidig medtager Hadjadj alene fingerringe med pladefatning. Han placerer fingerringe med kassefatning i type 6, der dog ikke ellers deler tekniske karaktertræk med type 5. Derved begrænses muligheden for at indplacere Emmerlevringen i denne typologi, såfremt der fokuseres på de to opstillede karakteristika; At ringene skal have granulation i trekløverform i overgangen mellem ringskinne og fatning samt fleksibel ringskinne med spiralafslutninger. Der er medtaget paralleller af både sølv og guld.

Derfor er der for de 45 paralleller lavet en inopdeling, der fokuserer på typen af fatning, for at de fingerringe, der har en kassefatning som Emmerlevringen, kan medtages og behandles samme med andre fingerringe der dele disse konstruktionsmæssige træk.

Følgende giver fem typer af fatninger:

Type 1: Fattet med plakette med indskrift/monogram (tolkes som signetring) (19) (fig. 8 a).

Type 2: Indfattet mønt eller møntimitationer (15).

Fig. 8. Eksempler på fingerringe af samme type som Emmerlevfingerringen. a Type 1 fingerring med plakette med monogram/signet – kat. nr. 29 (foto: The Metropolitan Museum of Art nr. 17.191.93). b Type 3 fingerring med dyremotiv – kat. nr. 30 (photo: The Metropolitan Museum of Art nr. 17.193.51). c Type 4 fingerring med indfattet med blåt glas – kat. nr. 44 (foto: The Metropolitan Museum of Art nr. 17.191.100).

Fig. 8. Examples of rings of the same type as the Emmerlev finger ring. a Type 1 finger ring with plate with monogram/signet – cat. no. 29 (Photo: The Metropolitan Museum of Art nr. 17.191.93). b Type 3 finger ring with animal motif – cat. no. 30 (photo: The Metropolitan Museum of Art nr. 17.193.51). c Type 4 finger ring with plate with blue glass – cat. no. 44 (photo: The Metropolitan Museum of Art nr. 17.191.100).

Type 3: Indfattet med plakette med dyremotiv (4) (fig. 8b).

Type 4: Indfattet med sten (5) (fig. 8c).¹

Type 5: Indfatning med Cloisonné-indlægning (1).

Ikke alle typer er ligeligt repræsenteret, og noget kan tyde på, at der kan være en geografisk og kulturel sammenhæng med typernes udbredelse.

Som det fremgår af kataloget, er der også en vis variation i konstruktionen. Nogle af ringene har flad ringskinne frem for ringskinne med cirkulært tværsnit. De flade ringskinner har typisk også anden udsmykning af selve ringskinnen (se bl.a. kat. nr. 16–17). Desuden ses det, at spiralerne på bagsiden kan være orienteret forskelligt; modstående spiraler el. »hjerterform« (se katalog). Denne variation tillades, idet det

antages at være kunstnerisk variation for håndværkeren, og ikke en ændring af den grundlæggende konstruktion eller ringtype.

Spørgsmålet om udbredelse vanskeligøres af, at flere fingerringe er uden proveniens eller med usikker proveniens. Dette skyldes, at de er fundet i slutningen af 1800-tallet, og flere af dem er blevet indlemmet i privatsamlinger og senere udvekslet eller opkøbt og indlemmet i museumssamlinger, hvorved oplysninger om proveniens er gået tabt (MOREIRA 2021, 307; HADJADJ 2008, 9f.). Deres geografiske spredningsområde er indenfor det område, som kan betragtes som det merovingisk Frankerrige og dets kontaktområder i bl.a. det nordlige Frisland (fig. 9). Et område som det sydlige Danmark nu også lader til at tilhøre.

Foruden Emmerlevringen kendes en anden ring af denne type fra det skandinaviske

¹ Medtages kat. nr. 46–48 er der 8 paralleller med indfattede sten/glas.

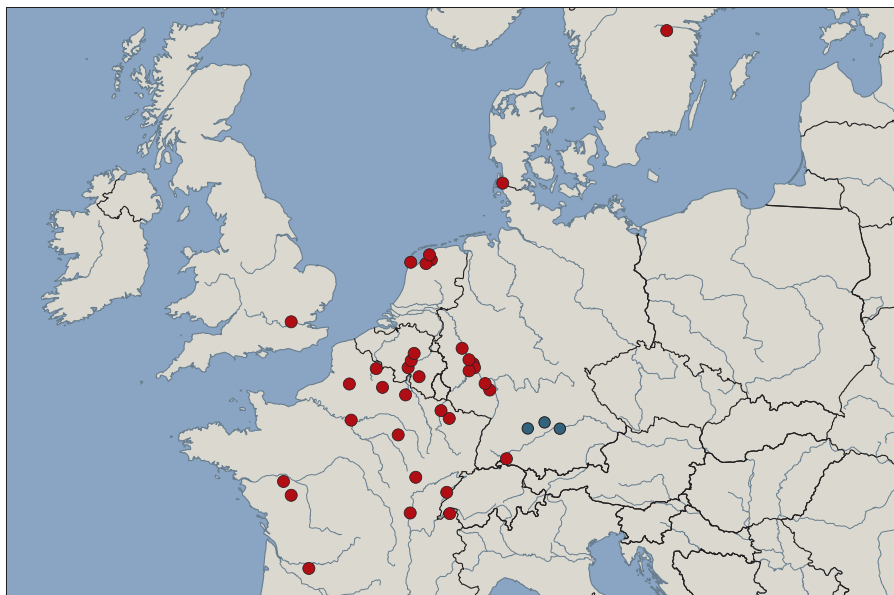

Fig. 9. Udbredelseskort for parallelterne til Emmerlevfingerringen med kendt fundsted jf. kataloget (grafik: R. Opitz, CAU Kiel).

Fig. 9. Distribution map of parallels to the Emmerlev finger ring with known place of discovery cf. catalog (graphics: R. Opitz, CAU Kiel).

område. Ringen er fundet ved udgravninger i nærheden af Ledberg-gravhøjen i Linköping (Östergötland) (kat. nr. 25; ALENSTAM-PETERSSON 1951; RUNDKVIST 2011, 118). Den har ligeledes spiralafsluttet ringskinne, men ingen trekløverformet granulation i overgangen mellem ringskinne og fatning. Den er ifølge Brita Malmér (ALENSTAM-PETERSSON 1951, 195 ff.) indfattet med merovingisk medaljon fra det 7. årh.

Typerne 1 og 2 er hyppigst repræsenteret og synes at findes indenfor det centrale Frankerrige, men også i det nordlige Frisland, England, og det ene eksempel fra det nordlige Sverige. Det skal her bemærkes, at HADJADJ (2008, 64) mener, at typen

med mønter indfattet er mere sjælden og at signeter med monogram er mere udbredt. Ringene med monogrammer tolkes som signeter, idet flere af dem bærer et indgraveret S. Dette tolkes som *S(igillum)*, der er latin for segl (DELOCHE 1900, 30 ff.; MOREIRA 2021, 308 ff.). Det kan muligvis knyttes sammen med spredningsmønsteret, idet fingerringen med signetplader ses indenfor den centrale del af Frankerriget, mens ringe med indfattede mønter primært kendes fra grænseområderne.

Type 3 og 4 er mindre typiske, og ikke fundet indenfor det centrale Merovingiske Rige. Interessant i forhold til type 3 er, at den kendes med forskellige typer af dyreornamentik blandet andet med

nordisk dyrestil (kat. nr. 21). Det er foreslået, at dette stammer fra værksteder hos Burgunderne (BROWN 1979, 257). Burgunderne kan have spillet en central rolle for det franske guldsmedehåndværk, særligt i 6. årh., hvor guldcirculationen ændrer sig, og de første af denne type fingerringe ses (HADJADJ 2008, 29). Typen med dyreornamentik kendes også fra områder omkring Trier (BROWN 1979, 256 f.).

Type 4 kendes i fem eksempler, herunder Emmerlevringen. Udfordringen her er usikkerheden om fundstedet for to af de fem ringe (se katalog). En mulighed er, at disse er et udtryk for alemannisk håndværkstradition. Gerhard Fingerlin (FINGERLIN 1971, 66) skriver, at denne type fatning efterligner de romerske, men bør betragtes som fremstillet af franske eller alemanniske håndværkere.

Type 5 kendes i et eksemplar (kat. nr. 36). Den beskrives af HADJADJ (2008, 147) som en ikke særlig anvendt. Den er interessant, idet indfatningen med sten som i Emmerlevringen heller ikke ses ofte inden for denne type af fingerring, men det ses i germanske fingerringe og i andre typer af de merovingiske fingerringe (HADJADJ 2008, 29 ff.). Dette kan indikere, at valget af fingerring kan være afhængig af kulturelle tilhørsforhold og måden, man fremviser magt og status.

I henhold til typebestemmelsen af fingerringen fra Emmerlev bør det nævnes, at konstruktionsformene med spiralafsluttede ringskinner også ses i senere perioder. Af eksempler kan nævnes Hitchin Ring og den ene af ringene fra The West Yorkshire Hoard. Begge tolkes som senere efterligninger af franske håndværk og formsprog, og dateres begge til 900–1000 tallet (MARZINIK 2014, 259; MOREIRA 2021, 305 ff.).

Har indfatningen betydning?

Idet der findes forskellige typer af indfatninger inden for den type af fingerring, som Emmerlevringen kan tilskrives, er det nærliggende at overveje, hvad det der indfattes i ringen kan indikere om den, der har båret ringen.

Signetringe

Ser man nærmere på det parallelmateriale, der bl. a. gennemgås af HADJADJ (2008) over fingerringe fra den merovingiske periode i det nordlige Gallien, viser det, at nogle af de karakteristika som de 45 paralleller til Emmerlevringen har, også ses på fingerringe i andre materialer eller af andre typer; f.eks. fingerringe af bronze. Signetringe af bronze kendes fra perioden, ligesom det kendes fra tidligere perioder (RIHA 1990, 34). At det er en signettring alene, betyder ikke nødvendigvis, at ejeren tilhørte de øverste samfundslag. HADJADJ (2008, 21) beskriver dog, at signetringe knyttedes til de fyrstelige slægter i det Merovingiske Rige, og folk i forbindelse med slægten, f.eks. politiske støtter eller folk ved hoffet hos de magtfulde slægter, er bærer af disse signetringe. Her må det formodes, at det materiale fingerringen er fremstillet af, afhænger af den placering i det sociale og magtmæssige hierarki, ejerne har haft.

Fingerringe med sten

Fingerringen fra Emmerlev er som nævnt indfattet med en granat i en kassefatning. Der kendes en række fingerringe med kassefatning fra den merovingiske periode, også af andre typer, end den som

Emmerlevringen tilskrives (se HADJADJ 2008). Fingerringe og guldsmykker med røde sten anses i det danske fundmateriale som en statusmarkør. De røde sten ses anvendt op igennem yngre jernalder, og knyttes til formodede magtfulde slægter og/eller personer. Konteksterne for disse er både gravkontekster, løsfund og depotfund.

Fingerringe indfattet med mønter

Fingerringe med mønter kan opfattes som markører af et tilhørsforhold til udmønteren, for den der bærer ringen. Måske netop disse er gaver mellem fyrsteslægterne, idet flere af ringene med indfattede mønter ses udenfor det centrale Merovingiske område (fig. 9 jf. katalog).

De to guldmønter fundet ved Emmerlev, tilhører de samme mønttyper som dem, der ses indfattet i fingerringene. Det kan være en mulighed, at mønterne er fulgt med fingerringen fra det område, den er udvekslet fra eller produceret i, til Emmerlev, og at de ligeledes har indgået i en mulig udveksling som statusmarkører.

De typer af mønter, som er indfattet, er typer fra en længere omløbsperiode. Den tidligst daterede er en fingerring fra British Museum (kat. nr. 18) med en solidus af Constantinus II (337–361 e.Kr.). Denne fingerring er uden kendt fundsted. Den anden kendte parallel fra England repræsenterer ligeledes en af parallelmaterialets tidligst daterede mønter (kat. nr. 19), idet den er indfattet med en Theodosius II (430–440 e.Kr.) (BLAND/LORIOT 2010, 201).

Fra det nordfrisiske område kendes tre paralleller til Emmerlevringen, hvor der er indfattet mønter. En er fra et depotfund (kat. nr. 2) mens de to andre betragtes som løsfund (kat. nr. 23 og 24). Den ene er fundet i Parrega i opfyldslag, som oprindeligt kommer fra Bolsward og er indfattet med en Heraklius og Heraklius Konstantine (613–641 e.Kr.) (kat. nr. 24).² Den anden ring er fundet ved ressourceudvinding i Westergeest (kat. nr. 23). Ringen har en flad ringskinne med filigran og en indfattet tremissis (NICOLAY 2014, 90 ff.). Fra Wieuwerd-depotet i Frisland kendes den tredje parallel, den er indfattet med en pseudo-imperial imitation af en solidus af Justinian I (482–565 e.Kr.) eller Justinian II (520–578 e.Kr.), antagelig slået under Klodvig II (595–613 e.Kr.) (kat. nr. 2) (NICOLAY 2014, 68 ff.).

Yderligere en parallel kendes fra det nordlige Frisland, her er der tale om en indfatning, hvor det formodes, at der har været indfattet sten eller glas. Der er tale om et løsfund med detektor fra Waadhoeke. Fra dette område kendes håndværkspladser med bl.a. fremstilling af guldsmykker (NICOLAY 2014, 36 ff.).

Som en del af fundmaterialet fra Emmerlev indgår møntfund af samme type, som de der ses indfattet i de nordfrisiske paralleller. En mulighed kunne være, at fingerringen tilpasses det område, hvor de skal cirkulere eller den relation, de er udvekslet mellem, forstået som merovingiske fyrster og nordiske fyrsteslægter (NICOLAY 2014, 264 ff.). Det kan være en mulighed, at ringen fra Emmerlev er tilpasset en sydsandinavisk sfære.

² Katalog nr. 27 er en fingerring, indfattet med samme type mønt.

En tanke kunne være, at meningen har været at indfatte en af de to mønter i ringen, men at den ved udveksling har fået isat en rød sten som statusmarkør for den, som bærer ringen. Mønterne bærer dog ikke præg af at være forberedt eller anvendt til indfatning.

Datering

Med udgangspunkt i mønterne indfattet i fingerringene kan en dateringsramme for fingerringenes brug etableres. Vigtigt er dog, at der tages højde for møntomløbet og brugsperioden for mønterne i cirkulation (NICOLAY 2014, 14). En del af mønterne indfattet i ringene synes at være slidt, som det også er tilfældet med særligt den byzantinske solidus fundet i Emmerlev, hvilket indikerer, at de har været i omløb i en længere periode, forud for, at de indfattes i ringene. I henhold til ringens datering, er kat. nr. 17 nævnt i British Museums katalog over romerske fingerringe, antageligt fordi man har dateret den ud fra den indfattede mønt, Constantinus II (337–361 e. Kr.) (MARSHALL 1907, 47). Sammenholder man dette med fingerringen med indfattede sten og glas af merovingiske typer, opnås en sandsynlig relativ datering. Ringen fra Emmerlev har en granat indfattet, brugen af granater synes at blive mindre populært i det merovingiske område i løbet af 6. årh., hvor den primært ses brugt i Cloisonné-arbejdet. Brugen af granat begrænses muligvis, grundet det Byzantinske riges tab af kontrol med forsyninger fra Rødehavsområdet af disse stenarter (HADJADJ 2008, 33 ff.). Den røde farve var ellers en foretrukken farve som elitens markør, men erstattes i løbet af det 7. årh. af den blå farve. Fingerringen med denne farve af sten eller glas, ses i andre paralleller til fingerringen fra Emmerlev (kat. nr. 44

og 45) (HADJADJ 2008, 48). En formodning på den baggrund kan da være, at fingerringen fra Emmerlev skal dateres til slutningen af 6. årh. til midten af 7. årh.

I det frisiske materiale er der en fingerring, som optræder i en kontekst kat. nr. 2 fra Wiedwerd depotet. Depotets sammensætning med bl.a. brakteater, hvis overvejende dateringsramme er 5. til slutningen af 6. årh. (AXBOE 2007, 75 f.) og smykker i form af store fibulaer, vedhæng og glatte fingerringe, dateres depotet til at være nedlagt ikke senere end midten af 7. årh. (NICOLAY 2014, 92).

Ud af de paralleller, der kendes til fingerringen, som det fremgår af kataloget, er 21 af dem fra gravkontekster. Gravene dateres bredt fra begyndelsen af 6. årh. med bl.a. grav 49 fra Saint Denis katedralen i Paris (BUCHET et al. 2007; PÉRIN et al. 2012, 104) til slutningen af 7. årh. med bl.a. kvindegraven grav 326 fra Kirchheim am Ries (CHRISTLEIN 1978, 154).

På baggrund af typen af fingerring, og dennes håndværksmæssige og typemæssige tilknytning til den merovingiske periode i Frankeriget, kombineret med de kontekster samme type af fingerringe optræder i, synes en sandsynlig datering af Emmerlevringen at være slutningen af 6. årh. til midt til slut af 7. årh. Ved detektorbrug og udgravning på lokaliteten ses en fundkoncentration fra samme periode, hvilket indikerer, at der i området har været aktivitet i samme tidsperiode.

Begravet, tabt eller deponeret?

Emmerlevringen er fundet som et detektorfund og er dermed løsrevet fra sin oprindelige kontekst. På baggrund af parallellerne og det område, som ringen er fundet i, kan der dog gøres en række overvejelser omkring ringens oprindelige kontekst.

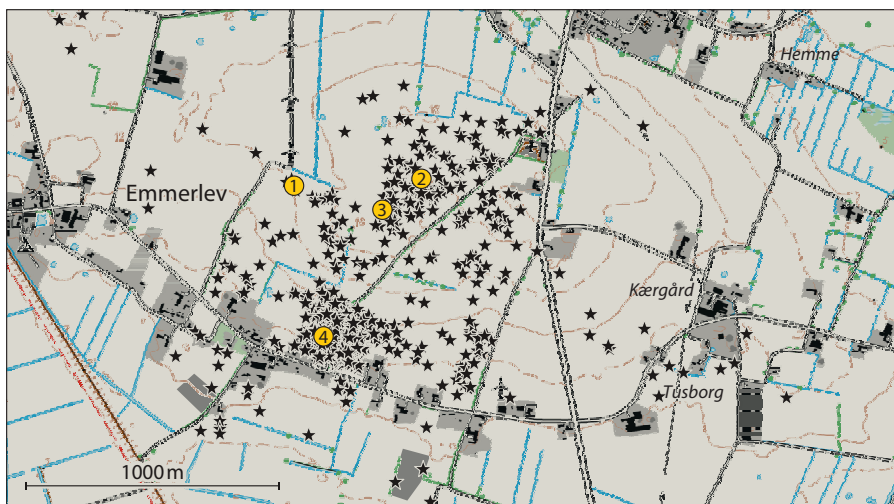

Fig. 10. Spredningskort over detektorfund på Emmerlev. De gule cirkel markerer fundstedet for de fire guldfund. 1 Solidus. 2 Brakteat. 3 Tremissis. 4 Fingerring (grafik: A. Hartvig, Museum Sønderjylland).

Fig. 10. Distribution of detector finds from Emmerlev. The yellow circles mark the finding place of the four gold items. 1 Solidus. 2 Brakteat. 3 Tremissis. 4 Finger ring (graphics: A. Hartvig, Museum Sønderjylland).

Ved udgravninger på stedet er der endnu ikke fremkommet en gravplads eller en grav, som genstandene kan henføres til. I Deloches arbejde fra 1900 (IV) synes der at være en overrepræsentation af ringene i gravkontekster, der knyttes til kvinder. En mulig udlægning er, at fingerringen kan stamme fra en rig grav i området, på baggrund af parallellernes gravkontekster, muligvis en rig kvindegrav. Ringens konstruktion kan virke relativt stor for en kvindegrav, men her skal det nævnes, at den i flere tilfælde er placeret på gravlagtes tommelfinger (HADJADI 2008, 64; MOREIRA 2021, 307).

Ud fra det gennemgåede materiale kan ringen ligeledes have indgået i et nu udpløjet depot (fig. 10). Fingerringe kendes fra depoter med en tilsvarende sammensætning

af guldfund, som de fire guldfund fra Emmerlev. En mulig forklaring er, at ringen har været deponeret sammen med de tre andre guldgenstande (NICOLAY 2014, 72ff.). Solidusen fra Emmerlev er meget slidt, betydeligt mere slidt end både fingerringen og tremissen, hvorfor det må formodes, at den har cirkuleret længere. Er der tale om et depotfund, kan det ikke være nedlagt tidligere end 616 e.Kr. Muligheden foreligger, at fingerringen fra Emmerlev kan være deponeret i perioden fra midten af 7. årh. til slutningen af 7. årh.

En anden mulighed, der dog regnes som mindre sandsynlig, er at ringen er tilfældigt tabt og ikke har tilhørt en slægt i området. Det bør overvejes, om tab af denne type af genstande er sket og muligheden for, at

man ikke medbringer denne type af ringe på rejser, men har en erstatning med, som indikerer for omgivelserne, at du besidder en ring som statusmarkør, på samme måde, som det beskrives af PLINIUS DEN ÆLDRE (NH. 33.25) om brugen af fingerringe hos eliten i Romerriget som statusmarkør. Samtidig beskrives det hos HADJADJ (2008, 28) at merovingerne ses anvende en mere spinkel ring til at fastholde de store fingerringe, hvilket indikerer en bevidsthed om at undgå tab. På den baggrund betragtes tilfældigt tab ikke som en forklaring på ringens tilstedeværelse i Emmerlev.

Et netværk af magt

At der over et større område, findes ensartede genstande, kan indikere, at der er en række eliteslægter eller magthavere, som har en ensartet måde at udtrykke magt på, som bliver forstået bredt på tværs af denne periodes europæiske magtcentre (NICOLAY 2014, 17). Idet merovingerne etablerer deres magt i et vakuum efter det vestromerske riges fald, er det sandsynligt, at de har anvendt en række af den romerske elites skikke for at legitimere sig selv, lige så vel som, at de i flere af de håndværksmæssige træk på fingerringene efterligner de romerske fingerringe. Brugen af guldfigerringe af denne type vil delvist udspringe fra merovingerne, det frankiske område og det Byzantinske Rige. Ser man på udbredelsen af de 45 paralleller og de tre mulige paralleller (markeret med blå) (fig. 8), ses et udbredt socio-politisk sammenhold mellem friserne, frankerne og angelsakserne. En forklaring på spredningen af

denne ringtype skal antageligt ses i relation til den måde, som magtstrukturerne skabes og konsolideres. Tilstedeværelsen af særlige prestigefyldte genstande knyttes ofte sammen med en gaveudveksling og opretholdelse af et politisk og økonomisk system mellem eliten og elitens ressourcer.

Etableringen og vedligeholdet af en position kan afgøres ved at deltage i udveksling af gaver. Giverne af guld er eliten og man skal have en særlig social position for at have adgang til guld som materiale (NICOLAY 2014, 4 ff.; 237; 346). Dermed ikke sagt at alle genstande af en karakter, der ikke umiddelbart er lokalt produceret, altid bør opfattes som en del af gaveudveksling mellem fyrsteslægter, men forstået som at genstande kan udveksles i flere sfærer, f.eks. krigsbytteofre eller handel. Merovingernes organisering af og kontrol med områder synes at bygge på opnåelse af alliancer med andre magtfulde slægter. Dels for at opretholde kontrol og dels for at etablere deres relation til det omgivende samfunds andre fyrster og deres militære kontrol af et område (DALTON 1912, 29; WOOD 1994, 58–63; NICOLAY 2014, 2).

De merovingiske magtstrukturer overtager omkring slutningen af 4. årh. en del af det område, som tidligere var det Vestromerske Rige. Man må derfor forestille sig, at der har været en kamp om magt og ressourcer mellem de germanske stammer og den elite, der har været en del af den romerske struktur og så de merovingiske fyrster, som gerne har villet opfattes som efterfølgere til de romerske kejsere (WOOD 1994, 5; NICOLAY 2014, 46). At formsproget fra de merovingiske fingerringe findes i romerske fingerringe³, kan ses i

³ Se f.eks. British Museum cat. No. 569 og cat. No. 513.

Fig. 11. a Arnegundes fingerring, grav 49, Saint Denis Katedralen, Paris (foto: JASTROW 2005). b Tegning af fingerringen fra grav 49, Saint Denis Katedralen. Indskriften ARNEGUNDE og monogrammet, som det af Michael Fleury fortolkes til REGINE (efter FLEURY/France-LANLOARD 1998, 210; BUCHET et al. 2007, 150).

Fig. 11. a Arnegundes finger ring, tomb 49, Saint Denis Cathedral, Paris (photo: JASTROW 2005). b Drawing of the Finger Ring from tomb 49, Saint Denis Cathedral. Inscription ARNEGUNDE and the deconstructing of the inscription/monogram into REGINE by Michael Fleury (after FLEURY/France-LANLOARD 1998, 210; BUCHET et al. 2007, 150).

forlængelse heraf, da fingerringe i Romeriget var indikationer på og markering af social status og rigdom – symboler, som kan aflæses og forstås af det omgivende samfund (PLINIUS DEN ÆLDRE NH. 33.11). Ligesom det også synes at kunne genfindes i beskrivelserne fra Beowulf, hvor ringe gives i gave som markering af tilhørsforhold og magtrelationer (NICOLAY 2014, 10).

Fingerringe i gravkontekster – magtfulde kvinder og ægteskabsalliancer

Hos DELOCHE (1900, 103) beskrives en fingerring med en signetplade af sølv fundet i en kvindegrav på den franske gravplads Namur i Belvaux-Resteigne. Deloche tolker monogrammet som *Basine* (kat. nr. 9). Navnet *Basine* bæres af en af ægtefællerne til

Klodevig I (466–511 e.Kr.) samt en af døtrene til Childerik I (539–584 e.Kr.) (BROWN 1979, 258).

Fra en kvindegrav i St. Denis i Paris kendes en fingerring af type 1: signetfingerring (kat. nr. 5; fig. 11) med indskriften ARNEGVNDIS REGINE. Denne indskrift kan tolkes Arnegunde Regine – dronning Arnegunde. Arnegunde er navnet på den fjerde hustru til Klodevig I (497–561 e.Kr.). Indskriften REGINE (FLEURY/France-LANORD 1998, 210), der er latin for dronning, må indikere ringens ejers status (PÉRIN et al. 2012). Ligeledes indeholder grave, hvad der kan tolkes som et rigt udstyr i form af bl.a. fibulaer i guld med clossonét, bæltespænder af sølv med forgyldning og indlagte sten samt øreringe i guld. Gravens sammensætning indikerer en høj status af den gravlagte, hvorfor den må knyttes til

den merovingiske elite (DIE FRANKEN 1996, 936 ff.; EFFROS 2003, 120f; BUCHET et al. 2007). Arnegundes grav er ikke nødvendigvis begravelsen af Klodevig I's fjerde kone Arnegunde (510/520–580 e.Kr.). Om end der kan tales for det. Analyser har vist, at alderen på det gravlagte kvindeskelet er mellem 35–45 år (PÉRIN et al. 2012, 104), hvorfor alderen på den gravlagt synes at stemme overens med Arnegundes livsforløb. Udfordringen opstår med genstandsmaterialet i graven, hvor et bæltespænde ornamentet med dyrestil II, en stil der dateres til slutningen af 6. årh., hvorfor den måske først ses mere almindeligt efter Arnegundes død, omend ny mode, måske ses tidligere i samfundslag med højere status (PÉRIN et al. 2021, 115 ff.).

Ring fra Arnegundes grav er ikke den eneste, der bærer indskriften REGINE. Fingerringe fra en grav på gravpladsen Schumacherscher Eiskeller i Rhinlandet gjort i 1888 (kat. nr. 4) bærer indskriften REGINA i en monogramkonstruktion. Dette angiver sandsynligvis køn og status på den gravlagte.

Selvom flere af ringene bærer indskrifter med navne, som kan knyttes til den merovingiske fyrsteslægt, må det antages at navne ligesom i dag, kan anvendes i flere generationer, og Arnegundes ring kan være gået i arv i slægten og dermed knytter graven fra St. Denis til den merovingiske fyrsteslægt (MOREIRA 2021, 304 ff.). Dette underbygges af, at mere end én ring i parallelmaterialet synes at have en BASSIN-indskrift (kat. nr. 29). Arnegunde er ikke den eneste af Klodevig I's koner, hvis navn ses nævnt på denne type af ringe. En ring fundet nær Airvault i Frankrig

bærer en indskrift, der af nogle tolkes som RADEGUNDE, en anden af Klodevig I's koner (DELOCHE 1900, 277 ff.; HADJADJ 2008, 400 f.).

En række gravfund fra områder under merovingisk indflydelse indeholder rigt udstyr og fingerringe, som formentlig er af samme type som Emmerlevringen.⁴ Fra grav 5 i Eislingen ved Göppingen nær Stuttgart (GLÖCKLER 1959, 182; tavl. 70; CHRISTLEIN 1978, 141; tavl. 84; kat. nr. 46), kendes en gulfingerring med oval kassefatning med filigran og treklovergranulation og indfattet blå glas. Ringen er placeret på venstre ringfinger af den gravlagte kvinde. Fra en rig kvindegav fra Lahr-Burgheim i Schwarzwald kendes en lignende ring indfattet med rav (GARSCHA 1970, 187; tavl. 47; CHRISTLEIN 1978, 155 f.; tavl. 102; ROTH 1986, tavl. 44; kat. nr. 47). Denne gravlæggelse var indenfor kirkemurene af Burgheimer Kirke. Fra en kvindegav fra Kirchheim am Ries, kendes en lignende ring, indfattet med en blå sten (CHRISTLEIN 1978, 154; tavl. 101; kat. nr. 48). Disse grave er fra området i det sydlige Baden. Fra samme område kendes en lidt speciel ring, idet den er mere sammensat i sit materiale med både guld og sølv, fundet i gravfeltet Mertloch Rheinland-Pfalz. Indfattet med en gemme i blå glas (AMENT 1993, 139; kat. nr. 45). Disse begravelser tilskrives alemanniske stammer. Alemannerne indlemmes som en del af det Frankiske Rige som hertugdømmet *Alamannia* efter de besejres af Klodevig I. i 497 e.Kr. (WOOD 1994, 115 ff.; 161 ff.). Brugen af ringene i det alemanniske hertugdømme, kan have haft samme funktion som hos merovingerne. Dermed kan ringen indikere, i dens konstruktion

⁴ Der er her tale om mulige paralleller, idet spiralkonstruktionen på bagsiden ikke kan bekræftes, derfor fremgår disse som mulige

paralleller af kataloget (kat. no. 46–48). Deres fundsted er markeret med blå mærker på kortet fig. 9.

og morfologiske udtryk, hvilke sociale sammenhænge man tilhører og hvilke kontaktnetværk ejeren har indgået i.

De kontekster som fingerringen optræder i, knyttes i flere tilfælde til formodede magtfulde kvinder i eliteslægterne i denne periode. Netop betydningen af kvinder og den status der kan ligge hos elitens kvinder kan ses yderligere underbygget af en barnebegravelse, dateret til starten af 6. årh., fra Bartholomäuskirchen i Frankfurt am Main (WAMERS 2012). Her er en pige på 4–5 år begravet med et rigt udstyr, tilsvarende det som ses i Arnegundes grav (DIE FRANKEN 1996, 936 ff.; PÉRIN et al. 2012), herunder tre fingerringe af guld. Det kan ikke afgøres om der er tale om præcis samme konstruktion, forstået som spiralfsluttet ringskinne, men der er tale om den karakteristiske granulation i trekløverform, som ses på Emmerlevringen. Interessant i diskussion af denne type fingerringes betydning for fyrsteslægten i det Merovingiske Rige er, at der i denne grav er tre ringe, som alle er tilpasset barnet i størrelse (diameter 2 cm) (WAMERS 2012, 170), hvilket indikerer den position kvinderne indtog i den merovingiske magtstruktur (KOCH 2012, 37 ff.), samt at de opnår den tidlige i livet. En tilsvarende situation som den, der kendes fra en begravelse af et dregebarn, 6–7 år gammelt, begravet med våben til en voksen, bl. a. en hjelm. Begravelsen dateres til midten af 7. årh. (grav 809 Kölner Dom) og barnet er gravlagt sammen med en kvinde, der kan tolkes som Wisigarde, gift med Theudebert I (500–548 e.Kr., Merovingisk fyrste 533–548 e.Kr.). Kvinden og barnet er dog ikke genetisk beslægtede (DIE FRANKEN 1996, 931; RISTOW 2012, 79 ff.).

Dette synes at indikerer, at status i det merovingiske samfund arves eller gives tidligt i livet med statusmarkører tilsvarende de statusmarkører, der bruges i begravelser af voksne.

Kontaktnetværk via det nordlige Frisland

Det er foreslået, at med det vestromerske riges fald overtager merovingerne den styrende rolle og kontrol over en række handelsruter (NICOLAY 2014, 215 ff.). En af de handelsruter går gennem det frisiske kystområde, hvor merovingerne søgte alliancer hos friserne, der kunne styrke deres position og adgang til handelsnetværket. Fra de frisiske områder er der tidligere beskrevet paralleller til Emmerlevringen og lokaliteter, som i sammensætning minder om Emmerlev – dvs. værksteds- og handelspladser. På flere af disse lokaliteter er heller ikke fundet rige gravpladser, men det kan antages, at produktionen kontrolleres af en elite, som sikrer handlen og har kontrol med ressourcer i området (NICOLAY 2014, 22). Ringene må ses som et led i merovingernes etablering af magt og handelsalliancer ved Vadehavet.

I de frisiske områder ses det, at frankerne – Merovingerne – overtager og genbruger områder og konstruktioner i deres konsolidering af magt. Det ses i områder med tidligere romerske fæstningsanlæg (NICOLAY 2014, 46 ff.). En mulig lignende forbindelse skal måske ses mellem Emmerlev og befæstningen Trælbanke fra ældre romersk jernalder. Trælbanke er tidligere knyttet til forsvarsværket Olgerdiget længere mod øst, hvor Trælbanke sammen med Achsumburg på Sild har sikret indsejling til Vidåen (ETHELBERG 2014, 252).

Andre fund i det nordlige Frisland og Tyskland af bl. a. brakteater tolkes som et muligt bevis for, at der kan være indvandret rige slægter fra de nordtyske og muligvis sydsandinaviske områder (NICOLAY 2014, 37). Dette kunne også knyttes sammen med en produktion af tremissiser i Frisland f. eks. Dorestad, netop

tilstedeværelsen af denne mønttype ses ved udvalgte højstatuslokaliteter i Danmark, herunder Emmerlev. Derfor kan et muligt fælles kontaktområde mellem merovingerne og rige slægter fra Norden findes i det nordlige Frisland og Tyskland. Transaktioner mellem disse slægter fra Norden og merovinger og frisere i disse områder kan være måden, hvorpå ringen er kommet til Emmerlev (NICOLAY 2014, 44; 350).

Hvorfor Emmerlev?

Området ved Emmerlev og det omgivende landskab vidner om en kontinuerlig tilstedeværelse af magtfulde eller ressourcefulde individer eller grupper. Dette ses f.eks. med deponering af de to guldhorn fra 400-tallet. Om fyrsteslægten i Emmerlev er efterkommere heraf eller en ny slægt kan ikke afgøres – det centrale er dog, at der er tegn på en kontinuerlig tilstedeværelse af særlige slægter i dette sønderjyske område. Anløbspladsens opståen i yngre germansk jernalder ved Emmerlev må have udfyldt en dobbeltrolle, dels som sikker havn på rejsen fra Ribe i nord og til de frisiske områder i syd, og dels som et sted, hvor der kunne omsættes produkter. Hvilke produkter Emmerlev har kunnet tilbyde er endnu uvist, men i området øst Emmerlev

er der udgravet en række lokaliteter med rig jernproduktion som bl.a. Drengsted og området omkring Løgumkloster. Desuden har der været mulighed for store dyrehold samt anden landbrugsproduktion, samt opsamling og distribution af rav. Rav ses også knyttet til den merovingiske elite (HADJADI 2008, 46). For at Emmerlev har kunnet fungere som anløbsplads, må der have været en lokal magtelite eller fyrste, der har kunnet sikre stabilitet og fred. Denne stabilitet har lagt grundstenen til Emmerlevs opblomstring, og den lokale fyrsteslægt har været en attraktiv alliancepartner for en frisk eller merovingisk fyrsteslægt. I etableringen af magt og alliancer er merovingerne kendt for at indgå fordelagtige ægteskaber for at styre egen magt, men også sikre kontrol med ressourcer og handel. Ved indgåelse af ægteskabet medbringer kvinden bl.a. sine smykker (WOOD 1994, 42; CRISP 2003; KOCH 2012, 43 ff.). En mulig tolkning vil da være, at fingerringen og måske de to guldmønter, er udvekslet som en del af en ægteskabsalliance mellem en fyrsteslægt i Emmerlev og en slægt knyttet til merovingerne. Det kan ikke afgøres, om ringen er udvekslet direkte fra den centrale merovingiske fyrstemagt eller andre af deres allierede, måske særligt allierede i de frisiske eller alemanniske områder, hvor parallellerne til fingerringe med indfattede sten også ses.

Tab. 1. Katalog. Oversigt over parallelt materiale af frankiske/merovingiske fingerringe.
Table 1. Catalog. Overview on parallels of Frankish/Merovingian finger rings.

Kat. nr.	Type	Materiale	Indfatning	Type af ringskinne	Lokalitet
1	4	Guld	Oval kassefatning med filigran inspireret ornamentik og en granat. Glat ringskinne med tre filigran kugler og filigrantråd der ses langs med spiralerne på bagsiden.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Emmerlev
2	2	Guld	Indfatning af en imitation af Byzantinsk solidus – Khlotar II (595–613 e. Kr.). Filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Wieuwerd
3	1	Guld	Signet: Cirkulær ringplade med indridset dobbeltmonogram med ANSO og på hver side et E og et F, et kursiv B eller D. Perlet filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Macon, Saône-et-Loire
4	1	Guld	Signet: Cirkulær ringplade med indskrift REGINA. Delocher tolkede den som ETAVBIGC. Perlet filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med spiraler i hjerteform.	Mayen-Koblenz, Andernach, Martinsberg, Schumacher-scher Eiskeller
5	1	Guld	Signet: Cirkulær ringplade med ARNEGUNDE REGINA. Perlet filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med spiraler i hjerteform.	Katedral Saint-Denis, Paris, grav 49

Nation	Fund-kon-tekst	Fundomstændigheder	Datering (som angivet i den litteratur, hvor ringen er publiceret)	Reference	Objekt ID
Danmark	Løsfund	Fundet som løsfund i område, der kan tolkes som handelsplads. På pladsen er fundet en Byzantinsk solidus og en Tremissis.	–	Nationalmuseet, Danmark	Nationalmuseet, inv. C 63772
Frisland	Depotfund	Depotfund bestående af 29 guldgenstande, herunder fingerringe og indfattet møntsmykker.	Indeholder genstande med dateringsramme start 6. årh. til midt/slut 7. årh.	NICOLAY 2014, 71	Fries Museum, Leeuwarden, inv. 62 A-2
Normandie	Ukendt	–	–	DELOCHE 1900, 25	Erhvervet af antikvitetskommissionen Côte-d'Or og blev indlemmet på museet i Dijon (jf. DELOCHE 1900)
Tyskland	Gravfund	Gravfund fra 1867, Tyskland: Fundstedet er angivet som gravplads Schumacherscher Eiskeller nær Andernach (Rhinlandet-Preußen).	6.–8. årh.	DELOCHE 1900, 98; DALTON 1912, 25 kat. nr. 157; HADJADJ 2008, 402 nr. 590	British Museum, AF. 488
Frankrig	Gravfund	Fundet i stensat grav i krypten til Saint-Denis Katedralen nær Paris.	565/570–650 e. Kr.	DIE FRANKEN 1996, 936–939; HADJADJ 2008, 286–287 nr. 286	Musée du Louvre, Paris, inv. 87432

Tab. 1, forts. Katalog. Oversigt over parallelt materiale af frankiske/merovingiske fingerringe.
Table 1, continued. Catalog. Overview on parallels of Frankish/Merovingian finger rings.

Kat. nr.	Type	Materiale	Indfatning	Type af ringskinne	Lokalitet
6	1	Sølv	Signet: Cirkulær ringplade med indskrift ALMARETVS el. AMALERETVS. Kilder angiver at, der kan være tale om en gejstlig person fra 680 e. Kr.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Martigne-Briant, Maine-et-Loire
7	1	Guld	Signet: Cirkulær ringplade med indskriften HUNILA og kvindeportræt. Omgivene filigrankant.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler med mere åbent/S-formet udtryk. Under fatning ses også en båndformet del – et træk som ses ved ringskinne på andre typer af merovingiske fingerringe i Hadjads type 5.	Laubenheim, nær Bingen, Hertugdømmet Hessen-Darmstadt
8	1	Sølv?	Signet: Cirkulær ringplade med indskrift WABLEGYSYS. Omgivende perlet filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Kun let danne spiralender som er mere gaffel el. S-formet.	Aulchin, Frankisk gravplads Haulchin
9	1	Sølv	Signet: Cirkulær ringplade med indskrift BASSIN. Perlet filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Resteigne, lieu-dit le Tombois, Namur Proviensen, grav 89
10	1	Guld	Signet: Sekskantet ringplade med indskrift ESPANVS. Tolkes som muligt helgennavn.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med spiraler i hjerteform.	Amiens

Nation	Fundkon- tekst	Fundomstændigheder	Datering (som angivet i den litteratur, hvor ringen er publiceret)	Reference	Objekt ID
Frankrig	Grav- fund	Fundet i grav med bælteplade i 1870.	–	DELOCHE 1900, 56–57	Del af privatsamling af M. A. Michel, assisterede kurator for Saint-Kean og Toussaint-museet i Angers (jf. DELOCHE 1900)
Tyskland	Grav- fund	Fundet i kvindegrav med to guld øreringe med farvet glas, en rund guld fibula, en kæde med ametyst og gule ravperler.	–	DELOCHE 1900, 90–91	Indlemmet i samling på museet i Mainz (jf. DELOCHE 1900)
Belgien	Grav- fund (usikker)	Ikke længere bevaret.	–	DELOCHE 1900, 99	Ikke længere bevaret. Oprindeligt deponeret på Royal Museum of Armor and Antiques i Bruxelles
Belgien	Grav- fund	Angivet som fundet i kvindegrav i 1882 med fibula og, en halskæde af rav og glas perler og lertøjsurne med ornamentik. Angivet fundet på gravlagtes venstre hånd.	6.–7. årh.	DELOCHE 1900, 103–104; HADJADJ 2008, 320 nr. 416	Musée Archéologique de Namur, Belgique
Frankrig	Ukendt	–	6.–8. årh.	DELOCHE 1900, 197–198; HADJADJ 2008, 261 nr. 308	Privat samling, Barin Pichon samling

Tab. 1, forts. Katalog. Oversigt over parallelt materiale af frankiske/merovingiske fingerringe.
Table 1, continued. Catalog. Overview on parallels of Frankish/Merovingian finger rings.

Kat. nr.	Type	Materiale	Indfatning	Type af ringskinne	Lokalitet
11	1	Guld	Signet: Cirkulær ringplade med monogram, kan læses som FAVSTINA.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Nær Pérignier eller Bons, Haute-Savoie
12	1	Guld	Signet: Cirkulær ringplade med monogram. Desuden muligt fuglemotiv? Indskrift som kan læses som IANVS – Johannes.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Nær Issigeac, Dordogne
13	1	Guld	Signet: Cirkulær ringplade med profilet ansig med spejlvendte bogstaver S og R. Er både tolket som Sigibertur REX og S for Signum og R som et initialer navn (Delocher). Der er her kun to filligrankugler på ringskinnen.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Ukendt
14	2	Guld	Indfatning af CHLOTHAR II REX mønt (merovingisk tremisis). Khlotar II (595–613 e.Kr.). Perlet rand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Ukendt
15	2	Guld	Indfattet en mønt med en bevinget Victoria (Sejr) med en krone i højre hånd og et scepter i den anden. Perlet rand. Indskrift: VICTVRIA AC TORVN CENOB	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Ukendt

Nation	Fund- kon- tekst	Fundomstændigheder	Datering (som angivet i den litteratur, hvor ringen er publiceret)	Reference	Objekt ID
Frankrig	Ukendt	–	–	DELOCHE 1900, 220–221	Indlemmet i sam- lingen på Geneves arkæologiske museum
Frankrig	Ukendt	–	–	DELOCHE 1900, 285–286	Opkøbt i 1888 til det arkæolo- gisk museum i Dordogne
Ukendt	Ukendt	–	7.–8. årh.	DELOCHE 1900, 293–294; HADJADJ 2008, 375 nr. 532	Musée du Cabinet des médailles de la Bibliothèque na- tionale de France, opgørelse over inventar af guld og sølv. inv. 545. Indlemmet fra Hr. Jean Rous- seaus samling
Ukendt	Ukendt	–	slut. 6. til start 7. årh.	DELOCHE 1900, 295–296; HADJADJ 2008, 374 nr. 530	Musée du Cabinet des médailles de la Bibliothèque na- tionale de France, opgørelse over inventar af guld og sølv. inv. 547. Indlemmet fra Hr. Jean Rous- seaus samling
Ukendt	Ukendt	–	7.–8. årh.	DELOCHE 1900, 296–297; HADJADJ 2008, 374 nr. 531	Musée du Cabinet des médailles de la Bibliothèque na- tionale de France, opgørelse over inventar af guld og sølv. inv. 548. Indlemmet fra Hr. Jean Rous- seaus samling

Tab. 1, forts. Katalog. Oversigt over parallelt materiale af frankiske/merovingiske fingerringe.
Table 1, continued. Catalog. Overview on parallels of Frankish/Merovingian finger rings.

Kat. nr.	Type	Materiale	Indfatning	Type af ringskinne	Lokalitet
16	4	Guld	Oval kassefatning med høj fili-grankant i en T-form til indfatning af sten (ikke bevaret).	Flad, båndformet ringskinne med vulste, Spiralafsluttet med modstillede spiraler.	Waadhoeke
17	2	Guld	Indfatning af Constantinus II (337–361 e. Kr.). Perlet rand.	Flad, båndformet ringskinne med filigran. Spiralafsluttet med modstillede spiraler i en S-form. En del af fili-grannet fra fingerringen går ud under spiralerne og kan derfor ses på bagsiden af fatningen.	Ukendt
18	2	Guld	Indfatning af mønt Theodosius II (430–440 e. Kr.). Filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Camden
19	2	Guld	Indfatning af mønt en byzantinsk solidus Konstans II (630–668 e. Kr.). Glat rand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Gravfelt i Cobern, Rhein Provinsen, grav 2

Nation	Fundkon- tekst	Fundomstændigheder	Datering (som angivet i den litteratur, hvor ringen er publiceret)	Reference	Objekt ID
Frisland	Løsfund	–	Dateres af PAN Holland til 175–375 e.Kr. Sandsynligvis fordi man tilskriver den Rihas type 2.1.8. Det foreslås, at den omdateres til samme periode som de andre fingerringe i dette studie	Portabel Antiques Scheme PAN – Holland	Privatsamling. Portabel Antiques Scheme PAN – Holland. PAN nr. 00049589
Ukendt	Ukendt	–	6.–8. årh.	MARSHALL 1907, 47 kat. nr. 269; ALENSTAM-PETERSON 1951, 195–220; HADJADJ 2008, 384–385 nr. 556	Testementeret fra Sir Augustus Franks samling i 1897. British Museum F 269/inv. 1969,0901.2
England	Løsfund	–	–	NELSON 1939; BLAND/LORIOT 2010, 200	Ashmolean Museum i Oxford. inv. AN1930.630. Udstillet af Sir Arthur Evans, fra Sir John Evans samling, 1930
Tyskland	Gravfund	Angivet som fundet i kvindegrav (jordfæste), fjern i Cobeern grav 2, graven indeholder en fibula med indfattet stenarbejde.	–	WERNER 1935, 103; 117 M72; tavl. 35 a	Bonn Museum inv. 3089

Tab. 1, forts. Katalog. Oversigt over parallelt materiale af frankiske/merovingiske fingerringe.
 Table 1, continued. Catalog. Overview on parallels of Frankish/Merovingian finger rings.

Kat. nr.	Type	Materiale	Indfatning	Type af ringskinne	Lokalitet
20	2	Guld	Indfatning af mønt byzantinsk solidus Justinus II (565–578 e. Kr.). Glat rand.	Ukendt	Engen, Baden, Hintschingen, grav 14
21	3	Sølv	Cirkulær ringpladeplade med indridset motiv. Motivet kan tolkes som et germansk dyr med mulig blad (palmeblad?) over hovedet og et T med hængende ender, der måske er et monogram. Glat rand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Ukendt
22	2	Guld	Indfattet med Byzantinsk solidus – Maurice Tiberius (582–602 e. Kr.). Glat rand.	Flad, glat ringskinne. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Monceau-Le-Neuf arr. Vervins cant. Sains-Richaumont.
23	2	Guld	Indfattet med Tremissis med bred filigrankant.	Flad ringskinne med filigran. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Westergeest
24	2	Guld	Indfattet med en Byzantinsk solidus: Heraklius og Heraklius Konstantine (613–641 e. Kr.). Glat rand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Parrege i deponeret jord fra Bolsward (værftsområde)
25	2	Guld	Tolket til at være en medaljon af merovingisk oprindelse. Kraftigt slidt, men tolket præget med en profilset mand på den ene side og et kristen motiv med et kors i midten. Desuden mangler denne fingerring filigran kugler til støtte af fatningen. Glat rand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Östergötland, Ledbergs kulle
26	2	Guld	Indfatning af Byzantinsk solidus: Heraklius og Heraklius Konstantine (610–641 e. Kr.). Glat rand.	Usikker	Alzey, Altertums-museum, Mainz

Nation	Fundkon- tekst	Fundomstændigheder	Datering (som angivet i den litteratur, hvor ringen er publiceret)	Reference	Objekt ID
Tyskland	Grav- fund	Angivet som fundet i mandsgrav med bl. a. våbenudstryk. A. Engen, grav 14.	–	WERNER 1935, 59; 101; 115 M 60; tavl. II	Badisches Landes- museum Karls- ruhe inv. C 10597
Ukendt	Ukendt	–	7.–8. årh.	DALTON 1912, 26 nr. 166; HADJADJ 2008, 388 nr. 562	Testementeret fra Sir August Wollaston Franks samling. British Museum inv. AF 505
Norman- die	Grav- fund	Angivet som grav, køn ikke angivet.	7.–8. årh.	LAFURIE/PI- LER-LEMIERE 2003, 41; HADJADJ 2008, 110 nr. 23	Museum für Vor- und Früh- geschichte Berlin inv. V a 6137
Frisland	Løs- fund	Angivet som fundet i jord fra Værftsområde.	Første halvdel af 7. årh.	NICOLAY 2014, 90–91	Fries Museum, Leeuwarden, inv. J01097
Frisland	Løs- fund	Angivet som fundet i opflydsjord angivet- ligt fra værftområdet Parrega. Løsfundet i Bolsward.	Første halvdel af 7. årh.	NICOLAY 2014, 90–91	Privatsamling
Sverige	Løs- fund	Fundet angives at være gjort i en grøft gravet ved siden af gravhøj ved Ledberg i nær- heden af Linköping, Östergötland, i starten af 1900-tallet.	7. årh	ALENSTAM-PE- TERSON 1951, 195–220; RUND- KVIST 2011, 118	Indlemmet i samlingen på Linköping stads museum
Tyskland	Grav- fund	–	–	WERNER 1935, 118 M 79; ta vl. III	Altertumsmuseum Mainz inv. 1452

Tab. 1, forts. Katalog. Oversigt over parallelt materiale af frankiske/merovingiske fingerringe.
Table 1, continued. Catalog. Overview on parallels of Frankish/Merovingian finger rings.

Kat. nr.	Type	Materiale	Indfatning	Type af ringskinne	Lokalitet
27	2	Guld	Indfatning af en solidus en Heraklus, Konstantin Heraklus (613–641 e.Kr.). Perlet filigranrand.	Usikker	Sinzig, Kr. Ahrweiler, Hessen-Nassau
28	2	Guld	Indfatning af solidus, Phocas (602–610 e.Kr.) Anfoca = Perpav, Mand set forfra med skæg og kors. Victoria med kors og klode – CONOB. Perlet filigranrand.	Usikker	Wesseling, Kr. Bonn
29	1	Guld	Signet: Cirkulær ringplade med monogram. Tolket af K. Brown som BASSINE. Perlet filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Ukendt
30	3	Sølv	Cirkulær indfatning med indridset profilset dyr i skandinavisk dyrestil omgivet af perlet filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Niederbreisig, Germany (F.J. Queckenberg)
31	1	Sølv	Signet: Cirkulær ringplade med monogram, Hadjadj foreslår med indgravering af dyr. Indskrift ikke tolket. Perlet filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Niederbreisig, Germany (F.J. Queckenberg)
32	3	Guld	Cirkulær indfatning med profilset løvemotiv. Perlet filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Marilles-sous-Nodrange, Brabant provinsen

Nation	Fund- kon- tekst	Fundomstændigheder	Datering (som angivet i den litteratur, hvor ringen er publiceret)	Reference	Objekt ID
Tyskland	Grav- fund	Det angives som væ- rende en dobbeltgrav, mand og kvinde. Graven indeholder andet udstyr herunder et sværd.	–	WERNER 1935, 118 M77; tabl. III	Museum für Vor- und Früh- geschichte Berlin inv. II 1448
Tyskland	Løs- fund	–	–	WERNER 1935, 117 M73; tabl. III	Museum Bonn inv. 34107
Ukendt	Ukendt	–	6.–7. årh.	BROWN 1979, 257–259; HADJADJ 2008, 391 nr. 570	The Metropolitan Museum of Art, inv. 17.191.93. J. Pierpont Mor- gans samling.
Tyskland	Ukendt	Motivet er et dyr i Germansk stil, muligvis inspireret af løvemotiver, som kendes fra smykker produceret i Burgunders område efter Angelsaxi- ske mønter – kan være produceret i værksteder i Sydfrankrig.	6.–7. årh.	BROWN 1979, 257–258; HADJADJ 2008, 296 nr. 369	The Metropolitan Museum of Art inv. 17.193.51. J. Pierpont Mor- gans samling.
Tyskland	Ukendt	–	7.–8. årh.	HADJADJ 2008, 392–393 nr. 573	The Metropolitan Museum of Art inv. 17.193.91. J. Pierpont Mor- gans samling
Belgien	Grav- fund	Gravfund gjort i 1859. Der er tale om et fund af to grave med rigt ind- hold herunder smykker (fibulaer).	slut. 6. årh.	L'ART MÉRO- VINGIEN 1954; HADJADJ 2008, 314–315 nr. 407	Musées Royaux d'Art et d'His- toire, Bruxelles inv. B787

Tab. 1, forts. Katalog. Oversigt over parallelt materiale af frankiske/merovingiske fingerringe.
Table 1, continued. Catalog. Overview on parallels of Frankish/Merovingian finger rings.

Kat. nr.	Type	Materiale	Indfatning	Type af ringskinne	Lokalitet
33	1	Guld	Signet: Cirkulær ringplade med monogram. Indskrift: PRETORIA S(igillum).	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Abtei Saint Evre, gravplads i tilknytning til kloster
34	1	Sølv	Signet: Cirkulær ringplade med monogram. Tolket som AENNEA S(igillum). Perlet filigranrand.	Usikker	Site de Martimont ou du Chauffour, grav 213, Mazerny
35	1	Guld	Signet: Cirkulær indfatning med monogram. Usikker indskrift men, minder i konstruktion om kat. nr. 34.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Fra Ramerupt
36	5	Sølv	Fingerring, hvor fatning er dannet af en clossonetcelle med seks trekantet felter med blå, grønt og rødt glas. Omgivet af perle filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Site de La Grande Oye gravfund, Doubs
37	2	Sølv	Signet: Cirkulær ringplade med centralt korsmotiv omgivet af indskrift: ARABERTO. Ingen rand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Norry-le-Veneur
38	usikker	Sølv?	Kraftigt korroderet og i tre dele, usikkert motiv. Bevaret perlet filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Védrin, lieu-dit Tomboid grav 3, de Namur provinsen

Nation	Fundkon- tekst	Fundomstændigheder	Datering (som angivet i den litteratur, hvor ringen er publiceret)	Reference	Objekt ID
Frankrig	Grav- fund	Fundet i kvindegrav (grav 2), som tilhører en kvinde, der har været med til at betale for etablering af klosteret i Toul, første halvdel af 7. årh. Graven indeholder desuden øreringe i sølv og et massivt bronze armbånd.	start 7. årh.	DIE FRANKEN 1996, 1034; HADJADJ 2008, 200 nr. 196	Musée d'Art et d'Histoire, Toul inv. 974.24.49
Frankrig	Grav- fund	Fundet i kvindegrav med spænder og guldøreringe.	630–670 e.Kr.	HADJADJ 2008, 112 nr. 26	Archives départementales des Ardennes inv. 130
Frankrig	Løs- fund	–	6.–8. årh.	HADJADJ 2008, 120 nr. 41	Musée des Beaux-Arts et d'Archéologie, Troyes inv. 4409
Frankrig	Grav- fund	Gravfund, fundet ved gravlagtes kæbe.	670/680–slut 700	HADJADJ 2008, 147 nr. 94	Musée de Pontarlier
Frankrig	Grav- fund	Gravfund. Fundet i niveau med fødderne af gravlagte.	–	HADJADJ 2008, 220 nr. 237	Laberatoire d'Archéologie des Métaux, Jarville inv. 4086-60
Belgien	Grav- fund	Formodet kvindegrav med andet udstyr i form af lertøj halskæde, lille guldklinge med indlagt glas, fibula (firefliget) med bladguld.	7.–8. årh.	HADJADJ 2008, 328 nr. 431	Musée Archéologique de Namur, Belgique

*Tab. 1, forts. Katalog. Oversigt over parallelt materiale af frankiske/merovingiske fingerringe.
Table 1, continued. Catalog. Overview on parallels of Frankish/Merovingian finger rings.*

Kat. nr.	Type	Materiale	Indfatning	Type af ringskinne	Lokalitet
39	1	Sølv?	Signet: Cirkulær ringplade med jf. Delocher med indskrift: SI(gnum) BENIGNI. Perlet filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Champs-les-Lentières, muligvis Dijon
40	1	Sølv	Signet: Cirkulær ringplade med monogram. Selve monogrammet ligner det som ses på en ring fra Cierges, hvor Delocher tolker den som EVTIKUS. Har lidt samme konstruktion som kat. nr. 43. Perlet filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler. Ringen har omviklet filigrantråd på en del af ringskinne.	Ukendt
41	3 (usikker)	Sølv?	Cirkulær plade med ukendt motiv. Dobbelt perlet filigranrand.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler. Ringen har omviklet filigrantråd på en del af ringskinne.	Saint-Gérard, lieu-dit les Massis, Namur Proviensen
42	4	Guld	Fingerring med en kasseformet fatning med filigran. Indfattet med en rød granat.	Flad, båndformet ringskinne med vulste, Spiralafsluttet med modstillede spiraler.	Ukendt
43	1	Guld	Signet: Cirkulær ringplade med indskrift, der kan tolkes som Radegonde (520–587 e. Kr.), ligeledes en kone til Klodevig I.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler. Ringen har omviklet filigrantråd på en del af ringskinne.	Nær Airvault

Nation	Fund- kon- tekst	Fundomstændigheder	Datering (som angivet i den litteratur, hvor ringen er publiceret)	Reference	Objekt ID
Frankrig	Ukendt	–	midt. 6. årh. til 8. årh.	DELOCHE 1900, 280; HADJADJ 2008, 332 nr. 442	Musée du Cabinet des médailles de la Bibliothèque na- tionale de France, inv. Côte-samling
Ukendt	Ukendt	–	7.–8. årh.	HADJADJ 2008, 348 nr. 477	Privatsamling inv. GL 4
Belgien	Grav- fund	Fundkonteksten er en grav, antageligt kvinde- grav med kande, åbent armbånd af bronze, spænde af bronze og kæde med rav og jordperle. Fundet på gravlagtes højre hånd.	7.–8. årh.	HADJADJ 2008, 321 nr. 417	Musée Archéolo- gique de Namur, Belgique
Ukendt	Ukendt	–	6.–7. årh.	HADJADJ 2008, 354 nr. 488	Privatsamling inv. GL 7
Frankrig	Løs- fund	–	slut. 6. årh.	DELOCHE 1900, 277–280; HADJADJ 2008, 400–401 nr. 588	Musée du Cabinet des médailles de la Bibliothèque na- tionale de France, opgørelse over inventar af guld og sølv. inv. 548; Indlemmet fra Hr. Jean Rous- seaus samling

*Tab. 1, forts. Katalog. Oversigt over parallelt materiale af frankiske/merovingiske fingerringe.
Table 1, continued. Catalog. Overview on parallels of Frankish/Merovingian finger rings.*

Kat. nr.	Type	Materiale	Indfatning	Type af ringskinne	Lokalitet
44	4	Sølv	Fingerring med rund fatning med filigran og indfattet blå glas.	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafslutning med modstillede spiraler.	Ukendt
45	4	Sølv/ Guld	Fingerring af sølv med fatning delvist af guld (guldkrave omkring stenen).	Glat ringskinne med cirkulært tværsnit. Spiralafsluttet med modstillede spiraler. Granulation i overgangen mellem fatning og ringskinne.	Mertloch, Rheinland-Pfalz
46	Mulig parallel: 4	Guld	Fingerring af guld med oval kassefatning med filigran og treklovergranulation. Indfattet blå glas	Glat ringskinne med ovalt tværsnit og treklovergranulation i overgang mellem ringskinne og fatning.	Eislingen ved Göppingen, Stuttgart, grav 5
47	Mulig parallel: 4	Guld	Fingerring af guld med oval kassefatning med filigran og treklovergranulation. Indfattet med rav.	Ringskinne som fremstår snoet med ovalt tværsnit og treklovergranulation i overgang mellem ringskinne og fatning. Desuden er omviklet tråd på ringskinnen.	Lahr-Burgheim, Schwarzwald, grav 10
48	Mulig parallel: 4	Guld	Fingerring med oval fatning og indfattet blå glas	Glat ringskinne med ovalt tværsnit og treklovergranulation i overgang mellem ringskinne og fatning.	Kirchheim am Ries, grav 326

Nation	Fund- kon- tekst	Fundomstændigheder	Datering (som angivet i den litteratur, hvor ringen er publiceret)	Reference	Objekt ID
Frankrig ?	Ukendt	–	7. årh.	The Metropolitan Museum of Art	The Metropolitan Museum of Art, inv. 17.191.100. J. Pierpont Mor- gans samling
Tyskland	Grav- fund	–		Germanisches Nationalmuseum; AMENT 1993, 139	Germanisches Nationalmuseum FG92
Tyskland	Grav- fund	Gravfund, angivet fun- det i en kvindegrav.		GLÖCKLER 1959, 182; tav. 70; CHRISTLEIN 1978, 141; tav. 84	Landesmuseum Stuttgart
Tyskland	Grav- fund	Angivet fundet i en rig kvindegrav placeret indenfor kirkemurene af Burgenheimer Kirche. Rigt gravudstyr i form af arm- og halsring, vedhæng og guldperler samt fibula.	Slutningen af 7. årh.	GARSCHA 1970, 187; tav. 47; CHRISTLEIN 1978, 155 f.; tav. 102; ROTH 1986, tav. 44	Museum Freiburg i. Br.
Tyskland	Grav- fund	Angivet som fundet i kvindegrav. Meget rigt gravudstyr i form af per- lekæder, en række bælte- beslag af sølv, øreringe af sølv, fibula, perlekæder og vedhæng.	Midten af 7. årh.	CHRISTLEIN 1978, 154; tav. 101	Landesmuseum Stuttgart

Litteratur

- Ament 1993: H. Ament, Siedlung und Gräberfeld des frühen Mittelalters von Mertloch, Künzerhof (Kreis Mayen-Koblenz). Wissenschaftliche Beibände zum Anzeiger des Germanischen Nationalmuseums 9 (Nürnberg 1993).
- Alenstam-Petersson 1951: B. Alenstam-Petersson, Ein Merowingischer Goldring aus KSP Ledberg, Östergötland. Meddelanden från Lunds Universitets Historiska Museum (Lund 1995) 195–220.
- Axboe 2007: M. Axboe, Brakteatstudier. Nordiske Fortidsminder B 25 (København 2007).
- Bland/Loriot 2010: R. Bland/X. Loriot, Roman and Early Byzantine Gold Coins found in Britain and Ireland. Royal Numismatic Society – Special Publication 46 (London 2010).
- Brown 1979: K. R. Brown, Dating of some Frankish Rings in the Metropolitan Museum of Art. Bonner Jahrbücher 79 (Bonn 1979) 251–258.
- Buchet et al. 2007: L. Buchet/T. Calligaro/P. Périn/J.-J. Cassiman, Neue Erkenntnisse zum Arnegundegrab. Ergebnisse der Metallanalysen und der Untersuchungen organischer Überreste aus Sarkophag 49 der Basilika von Saint-Denis. Acta Praehistorica et Archaeologica 39, Festschrift für Wilfried Menghin zum 65. Geburtstag (Potsdam 2007) 147–179.
- Crisp 2003: R. P. Crisp, Marriage and Alliance in the Merovingian Kingdoms 481–639. The Ohio State University (Ohio 2003).
- Christlein 1978: R. Christlein, Die Alamannen. Archäologie eines lebendigen Volkes (Stuttgart 1978).
- Dalton 1912: O. Dalton, Catalogue of Finger Rings – Early Christian, Byzantine, Teutonic, Mediaeval and Later (London 1912).
- Deloche 1900: M. Deloche, Etude historique et archéologique sur les anneaux sigillaires et autres des premiers siècles du moyen age (Paris 1900).
- Effros 2003: B. Effros: Grave Goods and the Ritual Expression of Identity. I: U. o. C. Press (red.), Merovingian Mortuary Archaeology and the Making of the early Middle Ages (London 2003) 119–175.
- Ethelberg 2014: P. Ethelberg, Slesvig som grænse-land i 1. og 2. arh. e. Kr. I: A. Blond/K. Furdal/C. Porskrog Rasmussen (red.), Forundringsparat, Festschrift til Inge Adriansen (Varde 2014) 247–269.
- Die Franken 1996: Reiss-Museum Mannheim (red.), Wegbereiter Europas: Vor 1500 Jahren: König Chlodwig und seine Erben (Mainz 1996).
- Feveile/Jensen 2006: C. Feveile/S. Jensen, ASR 9 Posthuset. I: C. Feveile (red.), Ribe Studier – Det ældste Ribe, udgravninger på nordsiden af Ribe Å 1984–2000 1.2 (Højbjerg 2006) 119–191.
- Feveile 2019: C. Feveile, Sceattas i Sydsandinavien – fra ekspanderende friser til kontrollerende kongemagt. By, marsk og geest 31, 2019, 21–42.
- Fingerlin 1971: G. Fingerlin, Die Alamannischen Gräberfelder von Güttingen und Merdingen in Südbaden (Berlin 1971).
- Fleury/France-Lanord 1998: M. Fleury/A. France-Lanord, Les trésors mérovingiens de la basilique de Saint-Denis (Woippy 1998).
- Garscha 1970: F. Garscha, Die Alamannen in Südbaden Katalog der Grabfunde. Germanische Denkmäler der Völkerwanderungszeit A 9 (Berlin 1970).
- Glöckler 1959: H. Glöckler, Tätigkeitsberichte – Eisligen (Kr. Göppingen), Stuttgart. Fundberichte aus Schwaben, N.F. 15 (Stuttgart 1959) 182–183.
- Hadjadj 2008: R. Hadjadj, Bagues Mérovingiennes – Gaule du Nord (Paris 2008).
- Harck 1979: O. Harck, Trælbanken ved Kærgård. Nordslesvigske Museer – Årbog for Museerne i Sønderjyllands amt 6, 1979 (Tønder 1979) 29–42.

- Horsnæs 2018: H. Horsnæs, Forhistoriens penge og de første mønter i Danmark – ca. 0–600. I: M. Andersen/T. Bonde Christensen (red.), Denar til daler: Danmarks mønthistorie indtil 1550 (København 2018) 56–112.
- Koch 2012: U. Koch, Die weibliche Elite im Merowingerreich. Königinnen, Hofherrinnen und Töchter. I: WAMERS/PÉRIN 2012, 37–59.
- Lafurie/Pilet-Lemiére 2003: J. Lafurie/L. Pilet-Lemiére, Monnaies du haut moyen âge Découvertes en France Ve-VIIIe- Siècle (Paris 2003).
- L'Art Mérovingien 1954: Exposition organisée avec le concours de la Société Royale d'Archéologie de Bruxelles et du Service de la Propagande Artistique du ministère de l'Instruction Publique (Bruxelles 1954).
- Marshall 1907: F.H. Marshall, Catalogue of the finger rings, Greek, Etruscan, and Roman: in the Departments of Antiquities, British Museum (London 1907).
- Marzinzik 2014: S. Marzinzik, An Outstanding Hoard of Gold Objects Deposited in the Late Saxon Period. *Medieval Archaeology* 58, 2014, 256–270.
- Moreira 2021: I. Moreira, Rings on Her Fingers: Merovingian Rings and Religion in Late Antiquity. I: M.D. Ellison/C. Gines Taylor/C. Osiek (red.), *Material Culture and Women's Religious Experience in Antiquity – An Interdisciplinary Symposium* (London 2021) 303–337.
- Nelson 1939: P. Nelson, An Anglo-Saxon Gold Finger Ring. *The Antiquaries Journal* 19, 1939, 182–184.
- Nicolay 2014: J. Nicolay, The splendour of power. Early medieval kingship and the use of gold and silver in the southern North Sea area (5th to 7th century AD). *Groningen Archaeological Studies* 28 (Groningen 2014).
- Périn et al. 2012: P. Périn et al., Die Bestattung in Sarkophag 49 unter der Basilika von Saint-Denis. I: WAMERS/PÉRIN 2012, 101–121.
- Plinius den Ældre: Guld, sølv og ædelsten i antikkens Rom – Bøgerne 33 og 37 af *Naturhistorien*. (Oversat af Jacob Isager)(Odense 2022).
- Riha 1990: E. Riha, Der römische Schmuck aus Augst und Kaiseraugst. *Forschungen in Augst* 10 (Augst 1990).
- Ristow 2012: S. Ristow, Prunkgräber des 6. Jahrhunderts in einem Vorgängerbau des Kölner Domes. I: WAMERS/PÉRIN 2012, 79–98.
- Roth 1986: H. Roth, Kunst und Handwerk im frühen Mittelalter. *Archäologische Zeugnisse von Childerich I. bis zu Karl dem Großen* (Stuttgart 1986).
- Rundkvist 2011: M. Rundkvist, Mead-halls of the Eastern Geats. Elite Settlements and Political Geography. AD 375–1000 in Östergötland, Sweden. *Handler Antikvariska serien* 49 (Stockholm 2011).
- Thörle 1998: S. Thörle, Formen und Verzierungen gleicharmiger Bügelfibeln im westlichen Frankenreich. *Acta Praehistorica et Archaeologica* 30, 1998, 106–112.
- Wamers/Périn 2012: E. Wamers/P. Périn (red.), *Königinnen der Merowinger – Adelsgräber aus den Kirchen von Köln, Saint Denis, Chelles und Frankfurt am Main* (Regensburg 2012).
- Wamers 2012: E. Wamers, Das Kinderdoppelgrab unter der Frankfurter Bartholomäuskirche. I: WAMERS/PÉRIN 2012, 161–183.
- Werner 1935: J. Werner, Münzdatierte Austrasische Grabfunde (Berlin/Leipzig 1935).
- Wood 1994: I. Wood, *The Merovingian Kingdoms 450–751* (London/New York 1994).

Upublicerede rapporter

- Hartvig 2014: A. Hartvig, HAM 4980 Kærgård, Emmerlev sogn, Højer herred, tidl. Tønder amt. Sted nr. 210202. Sb.nr. 94. Udgravningsberetning nr. 298.

Hartvig 2023: A. Hartvig, HAM5888 Emmerlev 2022, Emmerlev sogn, Højer herred, tidl. Tønder amt. Sted nr. 210202. Sb.nr. 107. Sted nr. 210202-107. Forundersøgelsesrapport.

Hartvig 2024: A. Hartvig, HAM5888 Emmerlev 2023, Emmerlev sogn, Højer herred, tidl. Tønder amt. Sted nr. 210202. Sb.nr. 107. Udgravningsberetning nr. 806.

Kirstine Pommergaard
<Kirstine.Pommergaard@natmus.dk>
Nationalmuseet
Frederiksholms Kanal 12
DK-1220 København K

Anders Hartvig
<anha@msj.dk>
Museum Sønderjylland – Arkæologi
Dalgade 7
DK-6100 Haderslev